

Hội thảo báo cáo kết quả nghiên cứu giai đoạn I

Đề tài “Khảo sát thực trạng kinh tế - xã hội 4 quận nội thành Hà Nội”

Sau hơn 3 tháng làm việc khẩn trương, ngày 7 tháng 9 năm 1992 Viện Xã hội học đã tổ chức Hội thảo về một số kết quả nghiên cứu giai đoạn I, đề tài “Khảo sát thực trạng kinh tế - xã hội 4 quận nội thành Hà Nội”.

Tới dự Hội thảo có Giáo sư Tiến sĩ Nguyễn Duy Quý, Viện trưởng Viện khoa học Xã hội Việt nam; Giáo sư Nguyễn Ngọc Lê, Phó Chủ tịch Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội – là hai đồng chủ nhiệm đề tài (Do Viện Khoa học Xã hội Việt Nam và Thành ủy Hà Nội phối hợp tiến hành), các đồng chí ủy viên Ban chủ nhiệm đề tài là đại diện của Thành ủy, Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội và một số Viện trưởng Viện Khoa học Xã hội Việt Nam, đại biểu của Trung tâm Tin học và Xã hội học Học viện Nguyễn Ái Quốc.

Khai mạc Hội thảo, Giáo sư Trương Lai, Viện trưởng Viện Xã hội học, Phó chủ nhiệm đề tài là người trực tiếp chỉ đạo nghiên cứu các vấn đề xã hội do Viện Xã hội học chủ trì, đã giới thiệu vắn tắt quá trình triển khai đợt nghiên cứu từ tháng 5 đến tháng 7 năm 1992 trên địa bàn 4 quận nội thành Hà Nội. Đồng chí đã biểu dương tinh thần trách nhiệm và thái độ làm việc nghiêm túc của nhóm nghiên cứu nhằm đáp ứng những yêu cầu mà Đề tài đã đặt ra.

Phó tiến sĩ Trịnh Duy Luân, Trưởng phòng Xã hội học Đô thị, người chịu trách nhiệm triển khai nghiên cứu giai đoạn I báo cáo tóm tắt các kết quả nghiên cứu đã đạt được. Về văn bản, sản phẩm của đợt nghiên cứu gồm 5 loại tài liệu sau:

Tập tư liệu 280 trang báo cáo của 4 quận nội thành và của trên 20 Sở, Ban ngành của thành phố và các cuộc thảo luận trực tiếp giữa đoàn khảo sát với đại diện các cơ quan quản lý và cơ quan chức năng của Hà Nội. Đây là tập tài liệu quý giúp cho các nhóm nghiên cứu có được một hiểu biết chung về thực tế kinh tế - xã hội Hà Nội trước khi bắt tay vào triển khai các nghiên cứu cụ thể:

Tập tư liệu dịch 112 trang: “Phân tầng xã hội và sự nghèo khổ” giúp cho nhóm nghiên cứu tham khảo các quan điểm lý luận xã hội học về phân tầng xã hội – là nội dung chủ yếu mà đợt khảo sát này tập trung xem xét.

Tập số liệu 300 trang kết quả xử lý trên máy vi tính bằng chương trình SPSS/PC⁺ do phòng Phương pháp và kỹ thuật Xã hội học, Viện Xã hội học thực hiện từ trên 800 phiếu phỏng vấn hộ gia đình đã thu được.

Bản thảo lần thứ nhất, báo cáo tổng kết đợt nghiên cứu với tiêu đề “Hà Nội – những biến đổi xã hội trong thời kỳ đổi mới” (140 trang).

Bản thảo lần thứ 2 báo cáo tóm tắt kết quả nghiên cứu đề tài với tiêu đề: “Hà Nội: sự phân tầng xã hội, phát triển về những vấn đề xã hội trong thời kỳ đổi mới” (40 trang).

Giáo sư Trương Lai đã trình bày một tham luận với tiêu đề “Thử nhìn lại những bước đi ban đầu của cuộc tìm hiểu về sự phân tầng xã hội ở Hà Nội”, đánh giá các kết quả đã đạt được, và gợi ra một số vấn đề còn tồn tại và nêu lên những khía cạnh gợi ý để các đại biểu nhận xét, đánh giá, thảo luận và đóng góp ý kiến bổ sung.

Giáo sư Bùi Đình Thanh với tư cách là phản biện chính của đề tài theo yêu cầu của Chủ nhiệm đề tài đã trình bày những ý kiến nhận xét về các kết quả nghiên cứu.

Giáo sư Tiến sĩ Nguyễn Duy Quý, Viện trưởng Viện Khoa học Xã hội Việt Nam, Chủ nhiệm đề tài đã phát biểu ý kiến, nhận xét về những kết quả đã đạt được của Viện Xã hội học trong việc nghiên cứu đề tài và gợi ra một số vấn đề cần bổ sung khi nghiên cứu.

Giáo sư Nguyễn Ngọc Lê, Phó Chủ tịch Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội, đồng Chủ nhiệm đề tài đã phát biểu ý kiến nhấn mạnh vào những quan điểm cơ bản về việc nhìn nhận thực trạng kinh tế - xã hội của Hà Nội, biểu dương những cố gắng của các cán bộ tham gia nghiên cứu giai đoạn I và bày tỏ sự khuyến khích việc triển khai giai đoạn II; Phó tiến sĩ Chử Văn Lâm, Phó viện trưởng Viện Kinh tế, Phó Chủ nhiệm đề tài; Giáo sư Đặng Nghiêm Vạn và các đại biểu khác đã phát triển ý kiến đóng góp với tác giả của bản báo cáo.

Nhìn chung, ý kiến của Ban chủ nhiệm đề tài và các đại biểu đều thể hiện:

Sự đánh giá tốt việc triển khai nhanh chóng, cụ thể và nghiêm túc đề tài nghiên cứu mà Viện Xã hội học đảm nhận.

Xác nhận những kết quả, nghiên cứu tìm tòi phát hiện của đề tài.

Chỉ ra một số vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu, kiểm chứng và nâng cao trong thời gian tới.

Các ý kiến nhận xét, đóng góp của Ban chủ nhiệm đề tài và các đại biểu đã được ghi nhận như là những chỉ dẫn và gợi ý rất có giá trị trong việc triển khai tiếp tục đề tài nghiên cứu quan trọng này trong giai đoạn II.

Nghiên cứu về phân tầng xã hội Hà Nội, giai đoạn II

Triển khai cuộc nghiên cứu xã hội học về kinh tế và xã hội Hà Nội đợt khảo sát chọn mẫu lần thứ nhất trên địa bàn 4 quận nội thành được bắt đầu từ tháng 5/1992 và kết thúc vào tháng 7/1992. Vào đầu tháng 8/1992 Ban chủ nhiệm cho tiến hành đợt khảo sát giai đoạn II nhằm bổ sung và thẩm định tiếp tục về những kết quả nghiên cứu đã đạt được. Do yêu cầu nghiên cứu mà ở đợt khảo sát này tập trung tìm hiểu sâu sắc mối quan hệ tương tác giữa phân tầng xã hội về kinh tế - xã hội của Thủ đô được quy chiếu vào hệ thống hành vi tái tạo văn hóa.

Địa bàn khảo sát được lựa chọn theo hướng tiếp cận với giả định có 3 khu vực: Trung tâm, vành đai tiếp giáp trung tâm và vành đai ngoài. Về phương thức chọn mẫu, nghiên cứu Hà Nội II vẫn theo phương pháp chọn mẫu ngẫu nhiên, nhưng điểm khác là thông qua trường học để chọn mẫu nghiên cứu là gia đình phụ huynh hoặc sinh. Về thu thập thông tin, nghiên cứu Hà Nội giai đoạn II sử dụng 2 phương pháp điều tra bằng bảng hỏi và nghiên cứu sâu. Phương pháp nghiên cứu sâu ở đây có sử dụng cả hai phương thức thu thập thông tin là phỏng vấn chuyên gia và phỏng vấn nhóm tập trung. Nghiên cứu sau trong đợt khảo sát này là phương pháp được sử dụng với tính chất phụ thuộc, bổ sung. Tiến trình của nghiên cứu Hà Nội giai đoạn II là bắt đầu khảo sát chọn mẫu từ đầu tháng 9 đến đầu tháng 10 và tiếp đó là nghiên cứu sâu cho đến trung tuần tháng 11. Cuộc khảo sát lần này đã sử dụng 16 cán bộ nghiên cứu làm công tác tổ chức, chỉ đạo và điều tra viên và 24 cộng tác ở các trường đại học. Kết quả khảo sát hiện tại đã được xử lý hoàn tất giai đoạn I, các thông tin đang được khai thác, sử dụng trong các báo cáo tổng kết.

Hoạt động của đề tài đô thị hóa – nhà ở đô thị tại thành phố Hồ Chí**Minh**

Trong khuôn khổ đề tài nghiên cứu Đô thị hóa – nhà ở đô thị, thuộc dự án liên kết Viện Khoa học xã hội Việt Nam – Đại học Britsih Columbia (NCSS-UC) từ ngày 2 đến 7/8/1992 nhóm nghiên cứu xã hội học do đồng chí Nguyễn Quang Vinh cán bộ Viện Khoa học xã hội tại thành phố Hồ Chí Minh phụ trách phối hợp với phó tiến sĩ Trịnh Duy Luân, Trưởng phòng Xã hội học Đô thị, Viện Xã hội học, Chủ nhiệm đề tài đã triển khai một số hoạt động mở đầu cho việc nghiên cứu tại thành phố Hồ Chí Minh.

Ngày 5/8/1992 tại Viện Quy hoạch thành phố Hồ Chí Minh, nhóm công tác đã tổ chức một “Hội nghị bàn tròn” trên chủ đề: Vấn đề nhà ở và chính sách nhà ở hiện nay ở thành phố Hồ Chí Minh. Tham gia hội nghị có đại biểu của các cơ quan như: Viện Quy hoạch thành phố, Sở Nhà đất, Viện Kinh tế, Cục Thống kê, Ủy ban nhân dân một số phường nơi dự định triển khai nghiên cứu, một số công ty xây dựng và kinh doanh nhà cấp Quận, đại diện một số Cộng đồng nhà ở chuột trên kênh rạch....

Các đại biểu dự Hội nghị đã cung cấp cho nhóm công tác nhiều thông tin thực tế, các giá trị và gợi ra nhiều vấn đề xã hội trong vấn đề nhà ở và chính sách nhà ở hiện nay, cũng như tỏ ý sẵn sàng giúp đỡ, hợp tác với nhóm nghiên cứu trong vấn đề này.

Tiếp sau Hội nghị, nhóm công tác đã có hai ngày đi khảo sát thực địa tại cộng đồng nhà ở chuột Hiệp Thành, Phường 6 Quận 4, nơi đã có được cơ sở ban đầu của tổ chức cộng đồng tự giúp (self-help Community) và hai khu nhà ở do Công ty xây dựng và kinh doanh nhà ở quận Tân Bình xây dựng và bán cho nhân dân theo phương thức trả góp: một khu cho người có thu nhập trung bình và một khu cho người nghèo.

Kết quả của “Hội nghị bàn tròn” và các cuộc khảo sát thực tế có thể là một Pilot Study cho các bước nghiên cứu cụ thể của đề tài sẽ triển khai trong thời gian tới.